

DE KONINKLIJKE LANDMACHT NA DE BEVRIJDING

TERUGBLIK EN UITBLIK

door M. R. H. CALMEYER, Kolonel van de Generale Staf.

Toen in Mei 1940 de Koninklijke landmacht de wapens moest strekken scheen het woord van de Franse Koning Frans I na de verloren slag bij Pavia „tout est perdu fors l'honneur" op haar toepasselijk. Maar op de bodem van de bitterheid, die het hart van ieder militair vervulde, gloorde toch de hoop dat eenmaal, in hoe ver verschiet ook, de dag der herrijzenis zou komen en, naarmate de jaren verliepen en de krijgskans keerde, sloeg dit sprankje uit tot een krachtige vlam. Deze werd nog gevoed door de wetenschap dat, ook na de ondergang van het zusterleger, de K.N.I.L., het Oranje vaandel nog niet geheel was verdwenen, maar nog werd hoog gehouden door de in Engeland gevormde Koninklijke brigade „Prinses Irene" en dat er, te midden der Geallieerde eskaders, nog steeds vliegtuigen in de lucht waren, die de Oranje driehoek voerden.

Zowel bij de enkele Nederlandse officieren in het vrije Engeland als bij de vele officieren in krijgsgevangenkampen werd in gedachten gebouwd aan „het nieuwe leger" en één ding stond daarbij vast: het zou aanknopen aan het oude, de schone tradities daarvan overnemen, doch niet de feilen; het zou krachtiger en frisser zijn en daartoe klein moeten beginnen, om uit een deugdelijke kern geleidelijk uit te groeien tot een gezond geheel. Jong en energiek kader, eerst zelf grondig opgeleid om vervolgens de dienstplichtige zonen van het volk te kunnen opleiden, een voldoende lange eerste oefentijd, een ultra-moderne uitrusting, dat waren enkele desiderata die alle toekomstplannen gemeen hadden.

Echter „de mens wikt, maar God beschikt". De bevrijding van het Vaderland verliep anders dan velen zich hadden gedacht. Toen het Zuiden in de zomerveldtocht van 1944 werd bevrijd, bleef het Noorden nog in de wurgende greep der overweldiger, terwijl de rijkssdelen in Azië en Australië, de gordel van smaragd, die zich slingert om de evenaar, nog de prooi van Japan waren.

Insteede van aan het begin van een tijdperk van vrede zag de Nederlandse Regering, in de persoon van haar gekroonde Leidster op eigen bodem teruggekeerd, zich zodoende geplaatst voor nieuwe oorlogstaken, die om onmiddellijke vervulling vroegen.

Het overleg met de geallieerde regeringen leidde er toe, dat in de loop van 1944 afspraken werden getroffen betreffende de volgende maatregelen op militair gebied.

- a. Het ter beschikking van het Algemeen Hoofdkwartier van het geallieerde expeditieleger in Europa (de z.g. „Shaef") stellen van on-

- derdelen („Shaefrequirements”) voor handhaving van orde en rust in de rug der strijdende troepen en voor pionier-arbeid, waartoe werd beoogd een aantal lichte infanterie bataljons en andere onderdelen te vormen met een uiteindelijke sterkte van 27.500 man.
- b. Het vormen van een 15 tal z.g. *Gezagsbataljons Indië*, ter sterkte van 20.000 man, die in Australië zouden worden uitgerust, bewapend en opgeleid — waartoe de Regering van dit Dominion de meest volledige medewerking had toegezegd — en bestemd waren voor ordehandhaving in de bevrijde delen van Nederlands-Indië.
 - c. Het in Engeland vormen van een *expeditionaire macht*, aanvankelijk bestaande uit tenminste twee divisieën, teneinde, na grondige opleiding, gevolgd door een speciale tropenscholing in Australië, in het raam der geallieerde legers aan de bevrijding van Nederlands-Indië mede te werken.

Bij dit alles rekende men op oorlogsvrijwilligers bezield door de bij de Nederlandse jeugd in de bevrijde landstreken te verwachten geestdrift om ook zelf een bijdrage te leveren aan de wederopstanding van het Koninkrijk.

De recruitering dezer oorlogsvrijwilligers moest zich aanvankelijk beperken tot het bevrijde Zuiden en richtte zich vooreerst uitsluitend op het meest nabijliggende doel, de vorming van „Shaef requirements” en wel in hoofdzaak uit de binnenlandse verzetsorganisaties. Deze waren samengebundeld en hadden tevens nieuwe bezieling ontvangen door de benoeming van *Z.K.H. Prins Bernhard* tot bevelhebber van alle Nederlandse strijdkrachten (*B.N.S.*), w.o. de binnenlandse strijdkrachten mede werden begrepen.

De in het Zuiden gevormde onderdelen, aanvankelijk losse compagnieën, later bataljons, die aldra de erenaam „Stoottroepen” ontvingen (voortlevende in het huidige Regiment Stoottroepen) hebben de in hen gestelde verwachting niet beschaamd. Hun oorspronkelijk gebrek aan uitrusting, aan schoenen, aan kleding en soms aan eten, hebben zij goed gemaakt door een laaiend enthousiasme. Hoewel hun diensten zich grotendeels beperkten tot zuivering achter het front, patrouilles in bezet gebied, bewaking van krijgsgevangenen en voorraden e.d. zijn sommige eenheden — ondanks hun gebrek aan opleiding en uitrusting — toch in voorste lijn ingezet en rukten zij met de Geallieerden tot Maagdenburg en Bremen op.

Deze eerste phase werd afgesloten door de *capitulatie van Duitsland* op 5 Mei 1945.

Het Rijk in Europa was bevrijd. Thans gold het onze Rijksgenoten in het Verre Oosten te hulp te snellen, doch tevens mede te werken aan de *bezetting* van Duitsland door de Geallieerde legers.

Een zware taak voor het uitgeputte van alles beroofde land.

De voorhanden bouwstenen waren:

- a. *de Brigade Irene*, die met het 8e Britse leger op 20 September 1944 de Nederlandse grens had overschreden, doch waarvan het personeel recht had op onverwijfde demobilisatie;
- b. de in het Zuiden gevormde *vrijwilligers bataljons*;
- c. de ten Noorden der grote rivieren nog tijdens de bezetting gevormde *Binnenlandse Strijdkrachten* (*B.S.*), die, nauwelijks bewapend en

niet geoefend, uiteraard niet berekend waren voor een militaire taak in legerverband;

- d. enkele zwakke, in Engeland gevormde *luchtstrijdkrachten* waarvan het personeel, evenals dat der Brigade Irene, voor demobilisatie in aanmerking kwam.

Niet aanwezig was vrijwel al hetgeen benodigd was om op dit zwakke fundament een hechte legerbouw op te trekken. Als Ministerie van Oorlog een leeg gebouw, geen Generale Staf, noch de andere diensten, welke voor de opbouw en leiding van een leger onontbeerlijk zijn (met uitzondering van de geïmproviseerde staf van de B.N.S. en een in het Zuiden gevormde embrionale intendancedienst), een schromelijk te kort aan ervaren officieren en onderofficieren; nagenoeg geen wapens, munitie, uitrusting, kleding, schoeisel, oefenmateriaal; heel of half vernielde kazernes; geen voorschriften en handleidingen kortom een gapend tekort aan alles.

De bouwers, die met hun goede wil dit alles moesten goed maken, stonden nog wat onwennig tegenover elkaar. Eendeels de uit krijgsgevangenschap terugkerende beroepsofficieren en -onderofficieren, de vertegenwoordigers van „het oude leger”, anderdeels de uit Engeland en de B.S. komende, die zich de grondlegers van „het nieuwe leger” voelden. Daarnaast, deels terugkerend uit krijgsgevangenschap, maar grotendeels nog in de burgermaatschappij, het reserve- en dienstplichtig kader van voor 1940, in vijf bezettingsjaren de wapenhandel ontwend.

Met spoed werd de uitzending naar Engeland ter hand genomen van enkele honderden officieren (beroeps- en reserve) en onderofficieren, die aldaar zouden worden gevormd tot het „kernkader” van de Expeditionaire macht teneinde als instructeurs te dienen voor 20.000 na te zenden dienstplichtigen.

In Nederland werd begonnen met de recrutering van vrijwilligers voor de Gezagsbataljons Indië, waartoe mede een aantal der reeds uit de B.S. gerecruteerde lichte infanterie bataljons zouden worden gereconstrueerd.

De rest der „Shaefrequirements”, aangewassen tot 23 lichte infanterie bataljons, 2 pioniergroepen en een aantal kleinere eenheden, zouden worden samengevoegd tot een divisie, bestemd voor de bezetting van Duitsland.

Toen kwam 10 Augustus 1945, geheel onverwacht, de *capitulatie van Japan* en wederom veranderde het aanzicht van de wereld.

De houding van Australië wijzigde zich op slag. De Regering van dit gemenebest verklaarde niet langer genegen te zijn Nederlandse troepen op haar grondgebied uit te rusten en op te leiden. Het eerste contingent „gezagstroepen” (hoofdzakelijk technici en specialisten, bestemd om de basisorganisatie in Australië te vormen) moest derhalve van koers veranderen en kwam tenslotte op Malakka terecht. De Britse Regering bleef medewerking verlenen, doch gaf te kennen de opleiding van Nederlandse dienstplichtigen (het kader vooralsnog uitgezonderd) op haar grondgebied gaarne achterwege te zien blijven.

De onwelwillende houding van Australië was een eerste proeve van hetgeen in dit opzicht nog zou volgen, doch kon ditmaal de Nederlandse belangen niet ernstig schaden. Immers, de tijd voor het opleiden

— in Australië of elders — van oorlogsvrijwilligers ontbrak ten enen male. *Met de grootste spoed dienden troepen naar Indië te worden gezonden om de Nederlandsch-Indische regering in staat te stellen het gezag aldaar weer in handen te nemen.* Er moest worden gegrepen naar hetgeen beschikbaar was en dit waren slechts de z.g. „Shaef requirements”.

Van de toen nog bestaande „Shaef” werd verkregen, dat deze hulp-troepen, eerst gedeeltelijk, tenslotte geheel, werden vrijgegeven. Nederland moest vooralsnog afzien van deelname aan de bezetting van Duitsland om eerst orde te scheppen in eigen huis.

In totaal kwamen voor uitzending beschikbaar 24 lichte infanterie-bataljons, d.i. ruim 20.000 man. De B.N.S. had de gelukkige gedachte de reeds gevormde bataljons de namen (Grenadiers en Jagers) en nummers te geven van de regimenten der Koninklijke landmacht van voor 1940, teneinde het nieuwe te doen aanknopen bij het oude. In feite waren de bataljons echter nog allerminst volwaardige legeronderdelen. Allereerst moesten zij thans worden georganiseerd om niet-tropen geschikten en vrijwilligers, die zich uitsluitend hadden verbonden voor dienst in Europa (z.g. kortverbanders), uit te schiften. Voorts moesten de gereorganiseerde eenheden zo goed mogelijk worden geschikt gemaakt voor hun nieuwe, veel zwaardere taak en worden voorzien van een tropenuitrusting, hetgeen in dit stadium zonder Britse medewerking onmogelijk zou zijn geweest. Grote moeilijkheid leverde ook het verkrijgen van de nodige scheepsruimte op, daar de Nederlandse koopvaardijvloot nog ter beschikking van de Geallieerde opperleiding was. Echter, alle bezwaren werden overwonnen en 18 September 1945 verliet het eerste bataljon, 2-13 R.I., de Nederlandse bodem. De stroom van mannen en materieel, die uit Nederland naar het Verre Oosten zou vloeien was begonnen, de eenheid van het Koninkrijk demonstreerde zich.

De vorming van het „kernkader” in Engeland was intussen op 5 Augustus begonnen, doch de bestemming van de „Expeditionaire macht” wijzigde zich. Reeds was besloten de 1e Divisie niet uit oorlogsvrijwilligers te vormen, doch uit de op te roepen dienstplichtigen der lichte 1945. De divisie zou zodoende de grondslag vormen van het eigenlijke leger en werd thans bestemd — tot teleurstelling van vele kaderleden — om t.z.t. deel uit te maken van de bezetting van Duitsland.

In Nederland moest hiertoe een opleidingsapparaat, een „vredesorganisatie” in zeer voorlopige vorm, worden opgericht, moest met de grootste spoed de nodige kazerneringsruimte worden hersteld en het nodige materieel voor opleiding en uitrusting bijeen worden gebracht.

Dit alles moest geschieden door een legerleiding, die zelf in opbouw was. Geleidelijk had zich weer een Ministerie van Oorlog gevormd, was de Generale Staf heropgericht en — na de opheffing der functie van B.N.S. — samengesmolten met de staf van de B.N.S. Oud en nieuw begonnen elkaar te vinden en te waarderen.

Naast de zorg voor het eerst nodige begon de wens naar voren te komen een toekomstperspectief te zien, waarop kon worden aangewerkt. De eerste legerplannen — deels in de afgelopen jaren reeds gerijpt — werden ontworpen en besproken.

Nauwelijks begon deze ordening zich in te zetten of de hand, die over het lot van volkeren en mensen beschikt, schudde opnieuw de kaleidoscoop en *weder veranderde het beeld.*

De ontwikkeling in Indië verliep geheel anders dan was gedacht en gehoopt. Er bleek geen sprake te zijn van een rustige gezagsovername van het Britse tussenbestuur. *Niet alleen bleken veel sterkere machtsmiddelen nodig om het Rijksgezag temidden van de in gisting geraakte tropenwereld te schragen, doch buitendien trad de noodzaak aan de dag om onze troepen, onder omstandigheden die een oorlogstoestand nabij kwamen, te kunnen verzorgen met alles wat mens en machine in een opererend leger behoeven.*

Het wapen van Batavia en de letters „E.M.” op de mouwdistinctieven van de 1e Divisie kregen weer betekenis, de divisie werd opnieuw bestemd voor het Verre Oosten. Bij een inspectiereis in November van 1945 deelde de toenmalige Minister van Oorlog dit het in opleiding zijnde kader mede. Zijn rede werd met een daverend hoera begroet. De Nederlandse officieren en onderofficieren waren bereid zich in te zetten voor het behoud van het Koninkrijk. Echter, de divisie kon eerst in de zomer van 1946 in Indië aankomen en de tijd drong.

De eerst uitgezonden lichte infanterie-bataljons hadden Java niet bereikt. Op Britse last was bij het naderen der bestemming de steven gewend en waren zij ontscheept op Malakka, waar zich ook de eerder genoemde z.g. „gezagstroepen” bevonden. Dit gedwongen oponthoud kwam echter aan hun opleiding, aldaar ter hand genomen door een combinatie van Nederlands-Indische en Britse officieren, in hoge mate ten goede. Zij konden acclimatiseren en kregen tropenervaring alvorens hun taak aan te vatten.

Als eerste maatregel werd besloten de lichte infanterie bataljons, bewapend en uitgerust voor eenvoudige positionele taken, om te zetten in *normale bataljons*. De nog op te richten bataljons konden van den beginne af zo worden georganiseerd, voor de reeds verschepte bataljons moesten pantserafweergeschut, mortieren, meer voertuigen en het materieel voor een verbindingsafdeling worden nagezonden met kader bekwaam om de manschappen met het gebruik van dit alles vertrouwd te maken. Engeland verklaarde zich bereid het nodige materieel te leveren.

Hiermede kon echter niet worden volstaan. De losse bataljons moesten worden opgebouwd tot grotere eenheden met bijbehorende hulpwapens en diensten.

Teneinde in dit opzicht een wel omljnd *programma* te kunnen opstellen werd schrijver dezes in November 1945 naar Indië gezonden tot het plegen van overleg met de Nederlands-Indische- en de Britse militaire autoriteiten. Hierbij werd vastgesteld, dat in de loop van 1946 de reeds in het Verre Oosten aanwezige en uit Nederland te zenden landstrijdkrachten (de Mariniersbrigade blijft hier buiten beschouwing) als volgt zouden worden georganiseerd.

- a. Een Hoofdkwartier met legertroepen;
- b. Twee infanterie-divisiën van een bijzondere samenstelling (z.g. lichte infanterie divisieën);
- c. De 1e Divisie der Koninklijke landmacht;

d. Een aantal bataljons en kleinere onderdelen buiten divisieverband.

Als *Hoofdkwartier* zou optreden het reeds weder te Batavia functionerende hoofdkwartier van het K.N.I.L., dat, met het oog op de samenwerking tussen dit leger en de Koninklijke landmacht, echter met het nodige personeel uit het moederland zou worden versterkt.

De *legertroepen*, omvattende verbindingsafdelingen, transportcompagnieën, herstelwerkplaatsen, was- en badinrichtingen, geneeskundige en tandheelkundige formaties, enz., zouden voor een deel in Nederland voor een deel in Indië worden gevormd.

De beide *lichte divisien* (later in Indië genoemd de *A* en de *B divisie*), elk tellende omstreeks 15.000 man en vrijwel geheel te vormen uit oorlogsvrijwilligers, werden samengesteld uit een Stafkwartier (gevormd uit het K.N.I.L.) met divisietroepen en drie gemengde brigades. Elk dezer brigades bestaande uit vier infanteriebataljons met de hulpwapens (eskadron pantserwagens, afdeling veldartillerie, compagnie genietroepen) en diensten (transportcompagnie, verbandplaatsafdeling, herstelwerkplaats) nodig om zelfstandig te kunnen opereren.

De *1e Divisie* der Koninklijke landmacht, die van Hare Majesteit de Koningin de ere naam „7 December Divisie” ontving, werd geheel georganiseerd en bewapend als een volwaardige Britse infanterie-divisie met een totale sterkte van 20.000 man. In het voorjaar van 1946 keerde het herschoolde of geschoolde kader uit Engeland in het vaderland terug en in Mei van dat jaar kwam de lichte 1945 de gelederen vullen.

De *overige onderdelen*, later ten dele tot brigades en basis-commando's samengevoegd, werden in Indië uit de vrijwilligers en dienstplichtigen van het K.N.I.L. gevormd.

Dit programma is sedert grotendeels uitgevoerd. Op de „Alcantara” het transportschip, dat de eerste vier bataljons overbracht, volgde een stroom van troepen en materieel, die, de Ned. Indische Regering in staat stelde eind 1946 op Java en Sumatra de Britse troepen af te lossen, terwijl elders in de Archipel de driekleur reeds lang weer wapperde.

De *1e Divisie* „7e December”, die in het najaar van 1946 op Java werd ontscheept, werd in het volgende voorjaar gevolgd door de geheel gelijksoortige *2e Divisie*, waarvan het kader eveneens in Engeland was opgeleid en die was gevormd uit de lichte 1946, met het wapen van *Jan Pietersz. Coen* op de mouw. Deze divisie bleef in Indië niet in haar geheel, doch de onderdelen werden verdeeld over verschillende brigades en basis-commando's.

Hiermede bereikte de sterkte der troepen van de Koninklijke landmacht en het K.N.I.L., onder één legercommando meer en meer samengesmolten en daarmede de eenheid van het Koninkrijk demonstrerende, haar culminatiepunt.

De om de jaarwisseling 1947/48 volgende eenheden gevormd uit de lichte 1947 — in hoofdzaak 15 bataljons infanterie — die als embleem de drietand van Neptunus voerden, dienden voor aflossing van het K.N.I.L. en de eerst uitgezonden vrijwilligersbataljons.

Nederland, verzwakt en verarmd na bijna vijf bezettingsjaren, had hiermede de grootste militaire prestatie uit zijn geschiedenis volbracht.

Het materieel was, voor wat betreft de beide normale divisien en de onderdelen der lichte divisien, gekocht van Engeland. Het in Nederland blijvende oefenmaterieel was overgenomen uit Canadese „dumps”. Een

omvangrijke organisatie moest echter worden opgebouwd om dit materieel, voor een groot deel afkomstig van gedemobiliseerde troepen, te keuren, over te nemen, te reviseren, te sorteren en uit te delen. Dit alles vormde één der taken van de *Kwartiermeester-generaal*, wiens dienst zich had ontwikkeld uit de in het Zuiden opgerichte intendancedienst en tot wiens ressort kwam te behoren alles wat in de ruimste zin des woords met de verzorging van het leger samenhangt (legering, aanschaffingen, beheer en verstrekking, materieel-inspectie, onderhoud en reparatie, verkeer). Het in hoogste instantie leggen van de verantwoordelijkheid voor al deze diensten in handen van één functionaris geschiedde naar Engels voorbeeld, doch — door velen ongeweten — herleefde hier een oud-Nedelandse (in 1820 afgeschafte) instelling. Ook in andere opzichten (wij denken aan de brigades samengesteld uit bataljons van verschillende regimenten; aan het regiment als stam-eenheid, dat niet als zodanig te velde gaat) waren in het conservatieve Britse leger instellingen bewaard gebleven, eertijds overgenomen van het Staatse leger. Thans werden zij door ons als gloednieuw „made in England” weder ingevoerd!

Rustte de zorg voor het materieel en al wat daarmee samenhangt bij de *Kwartiermeester-generaal*, nog belangrijker is — zelfs in een materialistische tijd als de onze — de zorg voor *het personeel*.

Het weder tot gelding brengen van de dienstplicht, d.w.z. het onder de wapenen doen komen van de elkaar aanvankelijk snel opvolgende lichten (1945 en 1946 in één jaar!), de keuring (volgens een nieuw, op de oorlogservaring gegrond systeem), de selectie van manschappen en kader (de juiste man, op de juiste plaats!), de geestelijke verzorging, de zorg voor ontwikkeling en ontspanning (R.A.O., in Indië „Welfare”), de sociale verzorging, dit alles werd in hoogste instantie in handen gelegd van een tweede topfunctionaris, de *Adjutant-generaal*, de personeelschef van het leger.

Eenmaal in dienst moest de man worden opgeleid tot soldaat en moesten uit de opgeleide soldaten eenheden worden gevormd. Deze eenheden moesten worden aangevoerd door geschoold kader. De zorg hiervoor kwam te berusten bij de *Chef van de Generale Staf*. Deze functionaris was van ouds bij ons leger bekend, doch zag zijn taak aanmerkelijk verruimd. Voor 1940 was hij in vreedstijd belast met de oorlogsvoorbereiding, vormde hij derhalve in hoofdzaak een studie-bureau, terwijl de eigenlijke aanvoering der troepen berustte bij de Commandant van het Veldleger. Bij mobilisatie kwam uit het bureau van de *Chef van de Generale Staf* het Hoofdkwartier van de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht voort, terwijl de *Chef van de Generale Staf* zelf — zonder dat zulks echter vooraf was bepaald — in 1914 en in 1939 tot O.L.Z. werd benoemd. Thans verenigde eerstgenoemde functionaris de functies van zijn ambtsvoorganger uit de jaren voor de tweede wereldoorlog met die van hoogste troepenopleider en aanvoerder.

Bij het genoemde *driemanschap* kwam, onder leiding en verantwoording van de *Minister van Oorlog* (bijgestaan door zijn *Kabinet*), de hoogste legerleiding te berusten. De *Chef van de Generale Staf* is daarbij „primus inter pares”, hij bepaalt als het ware de richting, terwijl de taak der beide andere functionarissen een dienende is. Zij

zorgen voor het personeel en materieel nodig ter verwezenlijking van de plannen door de Chef van de Generale Staf ontworpen en uitgewerkt, die de goedkeuring van de Minister van Oorlog hebben verworven en waarvoor deze bereid is gevonden de verantwoording te dragen.

In een later stadium (1 Maart 1947) werd de leiding der *legerluchtstrijdkrachten* in handen gelegd van een *Chef Luchtmachtstaf*, terwijl de K.M.G. en de A.G. hun zorgen ook over dit weermachtsdeel bleven uitstrekken. Geleidelijk zijn de luchtstrijdkrachten echter bezig zich los te maken van de Koninklijke landmacht en te verwachten is, dat zij in de toekomst als *Koninklijke luchtmacht* het derde weermachts-onderdeel zullen vormen. Nog heeft deze ontwikkeling zich echter niet voltrokken. Reeds in 1946 nam de Regering het principiële besluit de luchtstrijdkrachten van de K.L. en het K.N.I.L. te verenigen, doch dit bleek onuitvoerbaar alvorens deze legers waren verenigd. Wel treedt *Chef Luchtmachtstaf* t.a.v. de luchtstrijdkrachten van het K.N.I.L. die in Indië één geheel vormen met de daar gestationeerde onderdelen van de K.L. luchtstrijdkrachten, coördinerend op en bereidt hij aldus de algehele samensmelting voor.

Als laatste functionaris der hogere legerleiding moet nog worden genoemd de *Directeur administratieve diensten*, onder wie alle burgerlijke diensten van het Ministerie van Oorlog (juridische zaken, comptabiliteit, pensioenen, burgerpersoneel) werden verenigd.

Afzonderlijk vermeld moet ten slotte worden de *Inspecteur-generaal* der Koninklijke landmacht, *Z.K.H. Prins Bernhard*, wiens inspecterende en controlerende functie als een horizontale lijn door het verticaal geheel van de hogere legerleiding heenloopt en in „De Militaire Spectator” van Jan. 1948 uitvoering werd beschreven.

De Chef van de Generale Staf, Kwartiermeester-generaal, Adjudant-generaal, Chef Luchtmachtstaf, Directeur administratieve diensten en Inspecteur-generaal zomede de Chef van het Kabinet van de Minister, vormen de *Legerraad*, die de Minister en de Secretaris-generaal — te beschouwen als permanent niet politiek onder-minister — met raad bij staat.

Overkoepeld door dit hoogste bevelsapparaat werd in de jaren 1946 en 1947 een *vredesorganisatie* opgebouwd.

In tegenstelling tot hetgeen geschiedde na de Franse overheersing, toen een geheel nieuw leger werd gevormd, zonder enig verband met het voormalige Staatse leger en zodoende de tradities van eeuwen werden prijs gegeven, verrees ditmaal het „oude” leger in het „nieuwe” als een phoenix uit de as. Hierbij kon worden voortgebouwd op hetgeen Prins Bernhard als B.N.S. reeds was begonnen.

Zoveel mogelijk werden de korpsen van 1940 weder opnieuw geformeerd, n.l.: dertien regimenten infanterie (Grenadiers, Jagers en de nummers 1 t/m 17¹⁾, acht regimenten veldartillerie en twee regimenten luchtdoelartillerie. Daarnaast werden bij K.B. van 18 April 1946, Nr. 154, op 15 April d.a.v. een aantal eenheden, die voor 1940 niet in de organisatie voorkwamen, nieuw opgericht n.l. de regimenten infanterie „Prinses Irene” (de voortzetting van de bij K.B. van 14 Dec. 1945

¹⁾ Aanvankelijk 1 t/m 14, behalve 4 en 6. Deze beide laatste regimenten werden bij K.B. van 1 Febr. 1947 Nr. 70 alsnog genummerd 4 en 6.

Nr. 11 opgeheven brigade van die naam) en „Stoottroepen”, drie mitrailleurbataljons, een verkenningsregiment (pantserwagens), een negende regiment veldartillerie, vier regimenten pantserafweerartillerie, een derde regiment luchtdoelartillerie, een regiment pioniers, een regiment verbindingstroepen, vier geneeskundige afdelingen (later verenigd tot Korps Geneeskundige troepen), vier bataljons aan- en afvoertroepen, een afdeling (sedert dien bataljon) technische troepen en een bataljon uitrustingstroepen.

De *infanterie* van ons huidige leger kreeg zodoende tot stamformaties de *Regimenten Grenadiers, Jagers, Prinses Irene, Stoottroepen en het 1e tot en met 11e Regiment infanterie*. Hiermede werd, voor wat betreft de genummerde regimenten, teruggekeerd tot de toestand van 1905 toen er eveneens elf genummerde regimenten waren. Uit deze elf regimenten zijn in 1913 de elf hoger genummerde regimenten (12 t/m 22) door afsplitsing van bataljons voortgekomen. Nu deze regimenten niet weder worden opgericht, heeft Hare Majesteit bij vorenbedoeld K.B. bepaald, dat hun traditie terugvalt op de regimenten, waaruit zij zijn voortgekomen. Hun vaandels worden bewaard in het Nederlandse Legermuseum „*Generaal Hoefer*”, behoudens die van het 15e Regiment infanterie en het 16e Regiment infanterie, welke, na wijziging van het opschrift in respectievelijk 4e Regiment infanterie en 5e Regiment infanterie (met opschrift *Quatre Bras en Waterloo 1815, Citadel van Antwerpen 1832*), werden uitgereikt aan laatstgenoemde regimenten, wier vaandels zijn verloren gegaan.

Voor de *cavalerie* stond de zaak enigszins anders dan voor de infanterie. Terwijl wij in 1940 zes cavaleriekorpsen bezaten n.l. vier regimenten huzaren en twee nog jonge regimenten huzaren-motorrijder werd op 15 April 1946 nog slechts één cavaleriekorps opgericht, n.l. het *1e Verkenningsregiment*.

Bij de vaststelling van de afstamming van het 1e Verkenningsregiment, eersteling van de moderne „*Ironsides*”, kon een keus worden gemaakt uit de in 1940 bestaande regimenten.

Aangezien pantserwagens de hedendaagse vorm zijn van lichte cavalerie en twee onzer oude regimenten huzaren als zodanig werden opgericht, n.l. 3 R.H. en 4 R.H., terwijl de beide andere oorspronkelijk middelbare (1 R.H.) en zware cavalerie (2 R.H.) waren, lag het voor de hand beide eerstgenoemden als stamvaders in aanmerking te brengen. Overeenkomstig de algemene wens van het wapen der cavalerie werd hieruit 4 R.H. gekozen. In dit regiment waren de traditiën verenigd van het 25 Nov. 1818 opgerichte Regiment Lanciers Nr. 10, dat in de Tiendaagse veldtocht met ere heeft gestreden en het, in 1849 daarmede verenigde, 25 Nov. 1813 door *Jhr. Willem Boreel* opgerichte Regiment huzaren Nr. 6, de lichtblauwe z.g. *Huzaren van Boreel*. Laatstbedoelden zijn bij *Quatre Bras en Waterloo* in het vuur geweest, onderscheidten zich vooral bij *Waterloo* (charges tegen de Franse garde) en streden eveneens eervol in België, zodat op de standaard van 4 R.H. prijkte: „*Quatre Bras en Waterloo 1815, Tiendaagse veldtocht 1831*”.

Bij meergenoemd K.B. van 1 Februari 1947 Nr. 70 werd bepaald, dat het 1e Verkenningsregiment wordt genaamd „*Regiment huzaren van Boreel*” en dat de traditie van 4 R.H. en derhalve ook de standaard van dit regiment op deze huzaren overgaan.

Aangezien de verdere formatie der cavalerie, met name de oprichting van verdere pantserwageneenheden of van vechtwagenformaties nog niet valt te overzien, zijn ten opzichte van de andere regimenten huzaren, evenmin als ten aanzien van de beide regimenten wielrijders, die eertijds tot de infanterie behoorden doch deel uitmaakten van de Lichte divisie, en de overdracht of voortzetting hunner traditiën nog geen beslissingen genomen.

Voor zover de standaarden dezer onderdelen behouden zijn gebleven, n.l. die van 2 R.H., 1 en 2 R.W., worden zij voorshands mede in het Legermuseum bewaard.

Bij de *artillerie* behoeften geen bijzondere maatregelen te worden getroffen. Alle regimenten en veldartillerie en luchtdoelartillerie herrezen weer. De gedachte lag na aan het 9e Regiment veldartillerie de traditie van het Korps Rijdende artillerie te verbinden. Het komt echter meer overeen met het karakter van dit laatste korps als artillerie der snelle troepen te wachten of niet wellicht de verdere opbouw van het pantserwapen (de cavalerie) tot indeling daarbij van speciale artillerie zal aanleiding geven. Evenzo moet een weder formeren der vier regimenten motorartillerie uit 1940 afhankelijk worden gesteld van de eventuele vorming van regimenten zware artillerie voor indeling bij legerkorps of leger. De overzeese taak van de Koninklijke landmacht heeft een en ander voorshands naar de achtergrond gedrongen.

Bij de *genie* ging de traditie van het 1e Regiment Genietroepen over op het 1e Regiment pioniers. Ter gelegenheid van de a.s. herdenking dat 15 Mei 1748 het Regiment Mineurs en Sappeurs, stamonderdeel onzer huidige pioniers, werd opgericht, zal het vaandel van eerstgenoemd regiment, met vernieuwd doek, aan de pioniers worden overgedragen. Het 2e Regiment Genietroepen leeft in het Regiment verbindingstroepen voort. Het 3e Regiment Genietroepen uit 1940, de verlichtingstroepen, wacht nog op een moderne voortzetting.

Tenslotte bepaalde het K.B. van 1 Februari 1947 Nr. 70, dat de traditie van het voormalige Korps motordienst overgaat op het 1e Bat. Aan- en afvoertroepen, die van de Compagnie intendancetroepen op het Regiment uitrustingstroepen en die van het Bataljon geneeskundige troepen op het Korps van die naam.

Zo werd ons huidige leger vast verankerd in dat van 1940, verjongd door het opnemen van de nieuwe levenskrachten uit het binnenlands verzet en uit de deelname aan de grote strijd der Geallieerden, de kruistocht voor de vrijheid.

Een en ander werd bezegeld door de plechtigheden waarbij de regimentscommandanten uit 1940 de vanden der regimenten infanterie en pioniers en de standaard der huzaren van Boreel aan hun opvolgers overhandigden en met deze symbolen tevens de verplichting de daarin verzinnebeelde traditiën te bewaren en te vermeerderen.

Boven en behalve genoemde stamonderdelen, waaruit de oorlogsformaties voortkomen, was het nodig een aantal *schooleenheden* op te richten, waar de bij deze formaties in te delen officieren, onderofficieren en specialisten worden gevormd. In het algemeen werden voor ieder wapen of dienstvak opgericht: een school voor reserve-officieren, een of meer kaderscholen (voor de opleiding van onderofficieren) en een wapenschool (voor de voortgezette opleiding van het officiers- en

onderofficierskader). Voorts herleefde de *Hogere Krijgsschool* weer, zij het voorshands op eenvoudiger plan dan vroeger, teneinde allereerst op korte termijn in de nijpende behoefte aan lagere stafofficieren te voorzien. De even dringende behoefte aan grote aantallen jonge officieren ter encadrering van de naar Indië uit te zenden troepen, deed er van afzien onmiddellijk te beginnen met de vorming van beroeps-officieren. Eerst in het najaar van 1948 zal de *Koninklijke Militaire Academie* daartoe weer haar poorten openen. De tussen 1940 en de eerste na 1948 aan te stellen jaarklasse beroepsluitnants liggende jaargangen worden aangevuld door overgang en verdere scholing van reserve-officieren.

Met deze korte schets van de eerste organisatie der Koninklijke Landmacht na de bevrijding menen wij te moeten volstaan. De ontwerpers hadden zeker niet gedacht eeuwigheidswerk te leveren. Evenmin echter, dat het Koninklijk Besluit van 18 April 1946 na nog geen twee jaar een dode letter zou worden. De organisatie was er op gebaseerd, dat per jaar een lichter zou worden opgeleid met een diensttijd van omstreeks een jaar. Weliswaar werden in 1947 twee lichten opgeleid, doch dit was mogelijk, daar de oefentijd in Europa slechts 5—6 maanden bedroeg en de verdere opleiding — zover de omstandigheden zulks zouden veroorloven — in Nederlands-Indië moest worden verkregen.

Het opleiden van twee lichten per jaar — mogelijk doordat in 1946 was teruggegrepen op de lichter 1945 — kon uiteraard niet worden voortgezet, terwijl anderzijds de toestand in Indië de zending van troepen (zij het ter aflossing) voorshands noodzakelijk bleef maken. Het gevolg zou derhalve zijn, dat de stamonderdelen in Nederland slechts 5—6 maanden per jaar productief zouden zijn, tenzij naast de Indië-onderdelen nog andere eenheden, bestemd voor dienst in Europa of elders ter wereld zouden worden gevormd. Het zich steeds ongunstiger aftekenende aspect van 's lands financiën, zomede de beperkte mogelijkheden op het gebied van kadervoorziening, legering en oefeningsmogelijkheden, dwongen echter de beschikbare middelen en krachten te concentreren op het strikt noodzakelijke.

Onder de onverbidelijke drang der omstandigheden besloot de Regering in 1947 om voorshands het militaire apparaat in Nederland voor de e.v. jaren geheel aan te passen aan hetgeen nodig is om de voorgenomen troepenuitzendingen naar Nederlands-Indië voortgang te doen hebben. Eventuele andere taken der Koninklijke landmacht zouden zo goed mogelijk moeten worden vervuld door uit Indië terugkerende en hier derhalve voor mobilisatie beschikbaar komende troepen.

Aangezien niet mocht worden gerekend op de terugkomst van de naar Indië gezonden wapenen en uitrusting zou voor laatstbedoelde troepen een mobilisatie-uitrusting moeten worden aangeschaft, waarmede in 1948 een bescheiden begin wordt gemaakt. Van de geschiktheid voor een Europese oorlogstaak der terugkerenden mag men uiteraard geen overdreven verwachtingen koesteren. Wel is waar zal hun algemene militaire geschiktheid zijn toegenomen, zullen uit de jongens „mannen” en „soldaten” zijn gegroeid, doch voor de voltooiing hunner eerste opleiding is in Indië tot dusver weinig gelegenheid geweest, terwijl de politionele taak, die hen aldaar ten volle opeiste, zo zeer ver-

schilt van die in een oorlog tussen modern bewapende, gelijkwaardige tegenstanders, dat een grondige herscholing gewenst zou zijn alvorens uit hen operationele eenheden voor gebruik in Europa te vormen. Eerst wanneer in Indië gelegenheid zal zijn de troepen op een oorlogstaak voor te bereiden, zal in dit opzicht een gunstiger toestand intreden.

Het was dus een zwaar en verstrekkend besluit dat de Regering in 1947 nam door bijkans *de gehele weerkracht van het land op één kaart te zetten: het behoud van de band tussen Nederland en het zich tot Indonesië transformerende Nederlands-Indië.*

Besloten werd — beginnende met de lichter 1948 — voorshands in Nederland per jaar twee *zelfstandige gemengde brigades* te vormen en bovendien — met het oog op de behoefte in Indië aan meer infanterie — twee maal drie losse bataljons. Met het personeel van drie dergelijke brigades (aangevuld met het onvermijdelijke verloop) zal, na hun terugkeer in Nederland, desgewenst een divisie kunnen worden gemobiliseerd.¹⁾ Hiertoe zullen de e.v. lichter in twee ploegen, respectievelijk 1 Maart en 1 October onder de wapenen komen en elke ploeg telkens na omstreeks 5 maanden oefening en 1 maand voor al wat met de inscheping verband houdt, naar Indië vertrekken.

De samenstelling van een zelfstandige gemengde brigade is als volgt.

Staf;

- 1 verbindingsafdeling;
- 3 infanteriebataljons;
- 1 mitrailleurcompagnie;
- 1 verkenningseskadron;
- 1 regiment veldartillerie;
- 1 afdeling pantserdoelartillerie;
- 1 afdeling luchtdoelartillerie;
- 1 pionierscompagnie;
- 1 transportcompagnie;
- 2 pelotons Koninklijke marechaussee;
- 1 hulpherstelplaats type A;
- 1 hulpherstelplaats type B;
- $\frac{1}{3}$ lichte luchtdoelartillerie werkplaats type A;
- $\frac{1}{3}$ hulpherstelplaats type D;
- 1 brigade werkplaats;
- $\frac{1}{3}$ infanterie divisie materieelpark;
- $\frac{1}{3}$ veldpostafdeling;
- 1 artilleriesmeetsectie.

Daar in stede van een volle lichter voorshands slechts een halve lichter in Nederland gelijktijdig onder de wapenen zal zijn (ongerekend het gedeelte voor de legerluchtmacht) kon het vredesapparaat dienovereenkomstig worden verkleind. Dit geschiedde in beginsel door de opleiding der recruten te concentreren in depots en de bij Koninklijk Besluit opgerichte vredeseenheden (regimenten infanterie, artillerie, enz.) slechts te laten voortbestaan, als mobilisatiebureaux, waar de dienstplichtigen worden geregistreerd en hun mobilisatiebestemming wordt bepaald. Het voornemen bestaat om, zodra de overzeese taak der Koninklijke landmacht zodanig is verminderd, dat met de eigen-

¹⁾ Uiteraard komen voordien de eerder uitgezonden en dus ook eerder teruggekeerde troepen voor mobilisatie beschikbaar.

lijke legervorming hier te lande een aanvang kan worden gemaakt en de voorgenomen éénjarige eerste oefentijd in Europa kan worden volbracht, dit *overgangsstelsel* weder te verlaten en de regimenten, enz. weder als opleidingsseenheden in werking te doen treden.

Op grond van het vorenstaande bestaat de *voorlopige vredesorganisatie* van 1 Maart 1948 af uit:

- zes infanterie-depots (die onderscheidelijk om het half jaar een bataljon leveren) behorende tot: R.Gr.-R.J., Prinses Irene-Regiment, Stoottroepen, twee genummerde regimenten;

- een mitrailleurdepot;

- een depot cavalerie;

- een depot veldartillerie;

- een depot pantserdoel- en lichte luchtdoelartillerie;

- een depot verbindingstroepen;

- een depot pioniers;

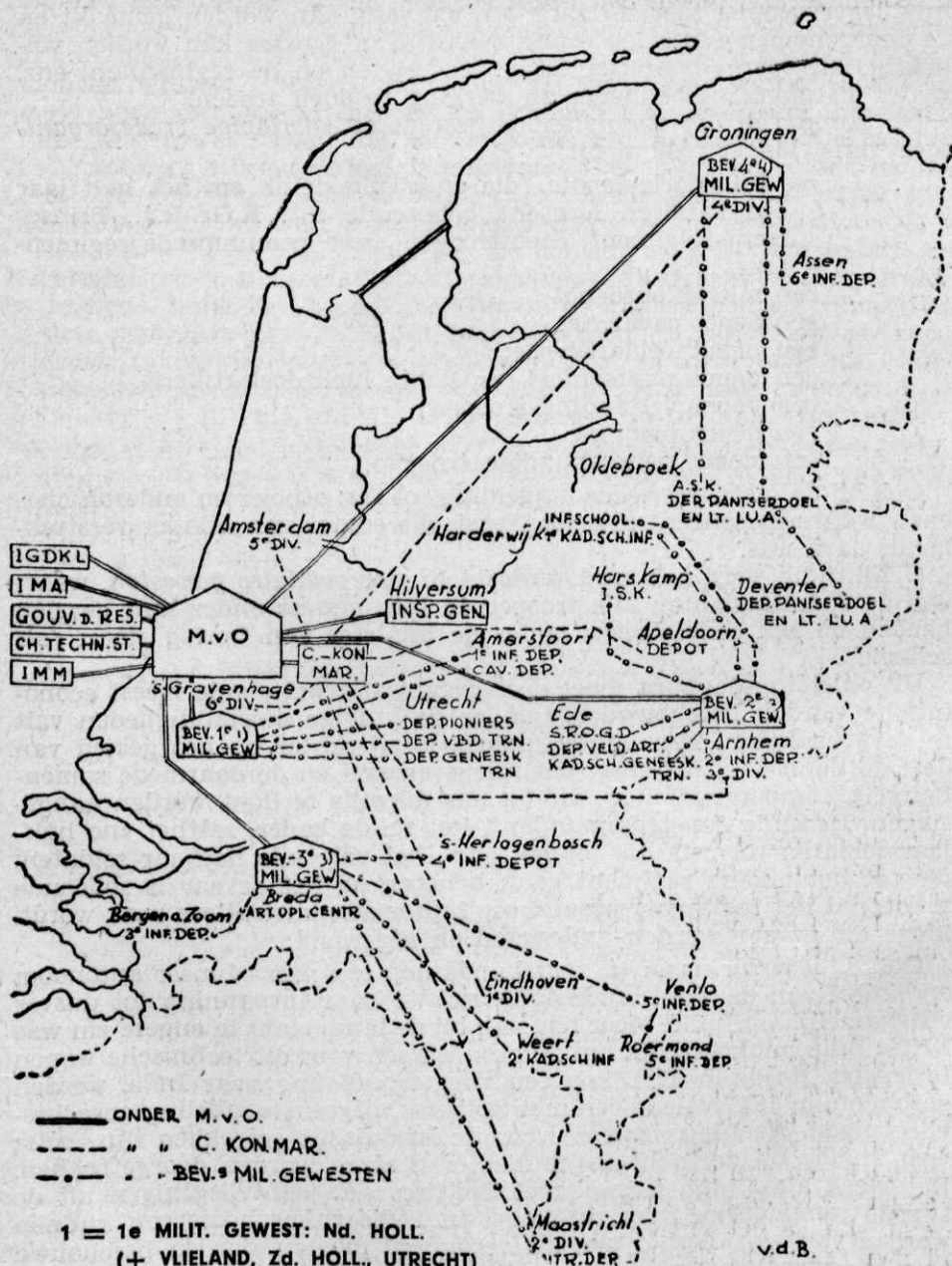
- een depot geneeskundige troepen.

Ook bij de *schooleenheden* (opleiding tot res. officier en onderofficier, enz.) werd een concentratie toegepast, die echter van minder verstrekkende aard was.

Gelijktijdig werd het land verdeeld in vier *militaire gewesten*, waarvan de commandanten alle troepen in hun gewest onder hun bevelen hebben en zelf rechtstreeks onder de Minister van Oorlog staan (*zie schema*).

Uit opleidingsoogpunt moet deze organisatie wel als de meest economische worden beschouwd die onder de huidige omstandigheden valt te verwezenlijken. Een achteruitgang is zij echter op het gebied van de traditionele verankering, het Korpsverband en de daarmee samenhangende imponderabiliën, die bij ons dikwijls te licht worden aangeslagen. Dezelfde depotcommandant, het zelfde kader, zal het ene halfjaar soldaten vormen, die tot het ene-, het volgende halfjaar soldaten, die tot het andere regiment gaan behoren en het gevaar is zodoende groot, dat het regimentsverband een louter administratieve zaak wordt. Moge dit gevaar worden onderkend en afgewend.

Ook de *legerluchtmacht*, voorshands nog een min of meer autonoom onderdeel van de Kon. landmacht, richtte haar inspanning tot dusver voornamelijk op Indië. Meer nog dan bij de landmacht in engere zin was Britse hulp onontbeerlijk om de grondslagen voor dit technische wapen te leggen. Reeds in 1946 kon een vliegtuigafdeling naar Indië worden gezonden, in 1947 volgde een met Spitfires uitgeruste afdeling gevechtsvliegtuigen. Nochtans kon de voor de landmacht getrokken lijn „alles voor Indië” bij de luchtmacht niet even strak worden doorgetrokken. Het bleek alras, dat, hoewel met Spitfires e.a. jachtvliegtuigen uit de tweede wereldoorlog voor de dienst in Indië ruimschoots zou kunnen worden volstaan, deze typen als verouderd moeten worden beschouwd t.o.v. de straalmotorvliegtuigen. Zou deze ontwikkeling door ons niet worden gevolgd, dan zouden aldra de personele en materiële grondslagen voor de latere opbouw van een moderne luchtmacht komen te ontbreken. In 1947 werd daarom een jachtvliegschool met straalmotorvliegtuigen („meteors”) opgericht, terwijl in 1948 een begin wordt gemaakt met de vorming van enige daarmee uitgeruste operationele

eenheden, die het bescheiden begin vormen van de Nederlandse luchtverdediging.

Dit alles betreft *het heden* en is op een enkele uitzondering na, uitsluitend gericht op het steunen van de regeringspolitiek t.a.v. Nederlands-Indië. Daarnaast echter moet de blik gericht blijven op *de toekomst*, want meer dan ooit geldt thans: „gouverner c'est prévoir”.

Op welke taak moet de Koninklijke landmacht zich voor de toekomst voorbereiden en waarop moet de defensie politiek op lange zicht dus zijn gericht?

Deze vraag veronderstelt echter dat de landmacht een toekomst heeft, doch is dit inderdaad het geval? Blijkens de Memorie van Antwoord van de 1e Kamer naar aanleiding van de oorlogsbegroting voor 1948 bleken vele leden dezer Kamer hieraan te twijfelen en te menen, dat de ontwikkeling van de technische oorlogsvoering de klassieke strijdkrachten snel obsoleet zal maken.

Wij kunnen deze zienswijze niet beter weerleggen, dan de Minister van Oorlog deed in zijn Memorie van Antwoord en wel met de woorden:

„Voor wat betreft de toekomstige wijze van oorlogvoeren in verband met de toepassing van de atoomenergie wil ondergetekende als zijn mening doen kennen, dat dit nieuwe element de tendenz heeft tot een streven naar de beheersing van een zo groot mogelijk oppervlakte, teneinde de kwetsbaarheid der doelen voor verspreiding te kunnen verkleinen. Hiermede zal gepaard gaan een strijd om het bezit der voor de beheersing van de zee en het luchtruim strategisch belangrijke punten.

Bij een dergelijke strijd zullen de klassieke strijdkrachten, zij het op moderne wijze bewapend, ongetwijfeld hun rol vervullen. Deze erkenning ligt ten grondslag aan de opbouw van alle hedendaagse strijdkrachten.”

Onze Minister van Oorlog sloot zich hiermede aan bij zijn Britse ambtgenoot, die 9 Maart j.l. in het Lagerhuis verklaarde:

„An opinion is held in some quarters that the discovery of modern and more deadly weapons of warfare has destroyed the value of the Army. This I believe is a fallacy. Scientists may have produced weapons of mass destruction but none which so far obviates the need for fighting on land. The idea that in a future war all that is required is to press a button and that land forces are superfluous is not supported by any evidence in the possession of the War Office and it may prove dangerous for this country to rely upon any such assumption.”

Wij mogen dus aannemen, dat de landmacht een toekomst heeft en keren dus terug tot de vraag: wat is haar taak? Vatten wij dit woord op in de zin van „doelstelling”, dan is het antwoord duidelijk genoeg: het verzekeren van het voortbestaan van de Staat. Kennen wij er echter de engere betekenis aan toe, van de wijze, waarop dit doel moet worden bereikt, dan is het antwoord minder eenvoudig. Reeds lang voor 1940 had men ingezien, dat haar krachten voor een zelfstandige landsverdediging tegen een grote mogendheid niet zouden toereiken. Men meende echter, dat zij sterk genoeg kon zijn om de eerste stoot op te vangen, wanneer tijdens een conflict tussen de ons omringende grote mogendheden één hiervan de Nederlandse neutraliteit zou schenden en de andere partij derhalve gelegenheid zou krijgen ons — in welbe-

grepen eigen belang — te hulp te komen. Met de grootste angstvalligheid vermeed de Regering zowel tijdens de Eerste Wereldoorlog als bij de aanvang van de tweede zich t.a.v. een der beide partijen te compromiteren. Niet alleen werden de militaire voorbereidingen hierdoor zeer bemoeilijkt — men denke aan de vele miljoenen besteed aan de Peelstelling, die tenslotte onverdedigbaar bleek omdat de Belgen hun verdedigingslinie niet deden aansluiten — doch ook kon het volk niet psychologisch op een te voeren strijd worden voorbereid. Het kleurloze neutraliteitsbegrip was onvoldoende om de nodige vastberadenheid te kweken en de raad aan de goede burgers om rustig te gaan slapen deed de rest.

Maakte het machtsevenwicht der partijen in 1914-18 het Nederlandse leger tot een factor van zodanig belang dat Ludendorff in zijn „Kriegserinnerungen” neerschrijft, dat dit leger, hoezeer ook zonder oorlogservaring, in staat zou zijn geweest Duitsland de doodssteek te geven, in 1939-40 lagen de omstandigheden geheel anders.

Het relatief veel zwakkere leger was thans een factor van weinig gewicht en werd door het in 1936 verschenen Duitse „Handbuch der neuzeitlichen Wehrwissenschaften” slechts in staat geacht tot eenvoudige verdedigingsmaatregelen en dan nog slechts achter een natuurlijke of kunstmatige hindernis. Het benutten van een dergelijke hindernis werd door de overval van 10 Mei 1940 voorkomen en de snelle ineenstorting bewees de zwakke basis van de gevolgde onzijdigheids-politiek.

In de jaren, die volgden werd het een ieder duidelijk, dat de moderne oorlog, die er een is van continenten, de onzijdigheid van een kleine dichtbevolkte staat met open grenzen niet langer mogelijk maakt. Het behoud van de Staat zou derhalve indirect moeten worden nagestreefd binnen het raam ener grotere volkerengemeenschap.

Men hoopte, dat de mensheid uit de vreselijke ervaring van twee wereldoorlogen zou hebben geleerd. Een hechte organisatie der Verenigde Naties zou voortaan de vrede garanderen en daartoe — in tegenstelling tot de machteloze Volkenbond — de beschikking krijgen over machtsmiddelen, waartoe ook Nederland zou bijdragen. Van deze illusie is tot dusver weinig verwezenlijkt. De steeds wijder wordende kloof tussen de democratiën, met hun erkenning van goddelijke of althans humanistische normen en de Oost-Europese pragmatisch ingestelde totalitaire staten heeft het werken van de Verenigde Naties verlamd. De opstelling van een internationaal politieorgaan kwam niet uit boven het stadium van eindeloze onvruchtbare discussies. Waar een gemeenschappelijke grondslag ontbreekt is elke discussie vruchteloos.

Onder deze omstandigheden was een weermachtspolitiek op lange zicht onmogelijk en ware het niet, dat Indië voorshands al onze krachten opeiste, de Regering zou voor een moeilijk dilemma hebben gestaan. Inmiddels versomberde de politieke hemel meer en meer en de mogelijkheid van een nieuwe storm uit het Oosten deed de noodzakelijkheid beseffen om al datgene te doen wat mogelijk is om het schip van Staat hier door heen te doen koersen. De gedachte lag na om zich hierbij te beraden met de andere West-Europese staten, die, geografisch in dezelfde stormhoek gelegen, elkander zo na staan, dat zij als één culturele gemeenschap kunnen worden beschouwd.

Het behoeft dan ook geen verwondering te baren, dat de Minister van Oorlog bij de schriftelijke gedachtewisseling over de oorlogsbegroting voor 1948¹⁾ te kennen gaf, dat, naar zijn oordeel, de Regering, zodra enige meerdere klaarheid zou zijn verkregen in de internationale politiek, zou moeten overwegen of het tot stand komen van regionale overeenkomsten — binnen het raam der Verenigde Naties — uit defensie oogpunt geboden zou zijn.

De gebeurtenissen in Midden-Europa brachten de af te wachten klaarheid sneller dan de Minister bij het uitspreken dezer woorden kon verwachten en 17 Maart 1948 kwam *het pact van Brussel* tot stand tussen België, Engeland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland, waarvan art. IV de verdragsluitende partijen tot wederzijdse steun verplicht, zowel met militaire als met andere middelen, in geval een hunner het voorwerp zou worden van een gewapende agressie in Europa.

Hiermede is een grondslag gelegd, waarop ook de Nederlandse defensie zal kunnen worden gebouwd. Meer dan een grondslag biedt het verdrag uiteraard niet, maar wel de garantie dat de bouw zal geschieden volgens een weloverlegd plan en passen in het grote bouwwerk dat de West-Europese beschaving zal beveiligen. Wij staan nog aan het begin van het hiertoe te voeren overleg, maar toch is het mogelijk enkele lijnen te schetsen, die de vorm van de Koninklijke landmacht in de eerstkomende jaren zullen bepalen.

De wetenschap omtrent de sedert 1940 nog toegenomen mogelijkheden betreffende verplaatsing van strijdmiddelen door de lucht, doet de gedachten allereerst uitgaan naar het gevaar van een verrassende aanval ter vermeerstering van onze vliegvelden en havens, wellicht gesteund door revolutionaire elementen in het binnenland. Een zet op het schaakbord, die — in herhaling van 10 Mei 1940 — de aanvangsoperatiën van een aanvaller een gunstig verloop zou kunnen geven. Indien het in een dergelijk geval niet wederom mogelijk zou blijken de belangrijkste punten althans enkele dagen in handen te houden, zou het zelfs niet mogelijk zijn de personele en materiële waarden te evacueren waarmede de strijd in het buitenland kan worden voortgezet opdat de stem van Nederland kan blijven weerklinken tot zij medeklinkt in het koor der overwinnaars.

Hier zien wij een primaire taak voor de Koninklijke landmacht en de voor het huidige nog daartoe behorende luchtmacht, die reëel is en binnen ons bereik. Een krachtige luchtverdediging, gevormd door straal-motorige jachtvliegtuigen, door een over geheel het verbonden territorium vertakt radarnet tijdig gealarmeerd, vormt hierbij een „*conditio sine qua non*”. Zonder deze is elke verdediging te land verlamd. Voor de taak te land zullen in eerste instantie uit de gedemobiliseerde uit Indië teruggekeerde — dan wel in Nederland verbleven troepen snel en regionaal mobiliseerbare eenheden moeten worden gevormd, hiervoor zal de nodige bewapening en uitrusting moeten worden aangeschaft en plaatselijk opgeslagen en zullen de nodige middelen van snel vervoer moeten gereed staan.

Een over enige dagen verdeelde in verschillende fasen verlopende mobilisatie als die van 1939 is hierbij uit de tijd. Volgens een geheel

¹⁾ Rijksbegroting voor het dienstjaar 1948, VIIIe Hoofdstuk A, Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer, blz. 5.

ander systeem zal een weerbaar volksdeel als het ware uit de grond moeten rijzen gelijktijdig met het aanvangen van de strijd tussen de luchteskaders van ons en onze bureu en de aanbruisende toestellen van de aanvaller.

Zelfs aldus zal de mobilisatie niet snel genoeg kunnen verlopen om de eerste schok op te vangen zodat *een te allen tijde parate macht van grond- en luchtstrijdkrachten*, gepaard met een feilloos werkende *waarschuwings- en alarmeringsdienst*, n.o.m. onontbeerlijk zijn om de belangrijkste punten — de centra van weerstand — in handen te houden.

De opbouw van deze moderne *territoriale verdediging* te land en in de lucht zien wij als de eerste en urgente bijdrage van Nederland aan een West-Europees defensie-systeem.

In tweede instantie komt de bijdrage aan een mobiele vredesmacht ter zee, te land en in de lucht, in staat om een ten aanval gereed staande tegenstander aan te tasten alvorens hij zijn misdadige opzet kan volvoeren.

Het belangrijkste aanvalswapen zal hierbij ongetwijfeld moeten worden gevormd door de bombardementseskaders, die, als dragers van de massa-destructie wapens, door de hedendaage techniek voortgebracht, een opgemarcheerde tegenstander reeds zwaar kunnen schokken alvorens hij zich in beweging stelt. Hiertoe bij te dragen ligt niet in ons vermogen.

Wel echter zal de Koninklijke landmacht zodra mogelijk een *mobiel operatief orgaan* moeten vormen, dat, als onderdeel van een geallieerde strijdmacht, buiten de landsgrenzen kan optreden en mede de kansen benutten, die het bombardementswapen heeft geschapen.

De eisen, die heden ten dage, wat betreft aanvoering, oefening, bewapening en uitrusting worden gesteld, zijn zo hoog, dat het in de laatste decennia opgetreden massaleger hier niet aan zal kunnen voldoen. Het *kwaliteitsleger* zal hiervoor in de plaats treden, maar zal toch kwalitatief niet beneden zekere grenzen mogen dalen.

Men hoede zich o.i. voor de illusie van het zeer kleine leger, dat door de springvloed van een tegenstander zou worden overspoeld.

Met de vorming en uitrusting van een dergelijk orgaan zal echter eerst kunnen worden begonnen zodra de grote eenheden van alle wapens — de 1e en 2e Divisie en de thans volgende gemengde brigades — uit Nederlands-Indië beginnen terug te keren en de territoriale verdediging voldoende is verzekerd.

De plichten die de Koninklijke landmacht — naar wij hopen spoedig samengesmolten met het K.N.I.L. — in het kader der *Unie defensie* vooralsnog in de overzeese delen van het tot een Koninklijke Unie hervormde Koninkrijk zal moeten blijven vervullen, zullen tegen de verplichtingen in Europa moeten worden afgewogen en daarmede in overeenstemming worden gebracht.

Een wijd arbeidsveld, nog slechts ten dele te overzien, strekt zich zodoende voor ons uit. Moge het Nederlandse volk, waarvan de Koninklijke landmacht een der exponenten is, zich ook in dit opzicht voor zijn grote taak berekend tonen.